

ศิลปากร

นิตยสารของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

THE SILPAKORN JOURNAL

ปีที่ ๓๓ เล่มที่ ๔ กันยายน-ตุลาคม ๒๕๓๒ ISSN 0125-0531

Vol.33, No.4, September-October 1989

- ศาสตราจารย์ ของ บอสเชอเลีย่ เขียนถึง
ประติมากรรมสำริดพบที่ปราสาทสระกำแพงใหญ่
- จารึกรุ่นแรกของมาเลเซีย
- เครื่องถ้วยจีนรุ่นแรก ๆ ในภาคใต้
- ภาพชุดศิลปปะถ้ำสมัยก่อนประวัติศาสตร์

- Notes on the Bronze Sculpture Discovered
at Prasat Sa Kamphaeng Yai From
Comments by Prof. J. Boisselier.
- Early Sanskrit Inscriptions Found in
Malaysia.
- Early Chinese Ceramics in Southern Thailand
- Prehistoric Rock Art in Thailand.

สารบัญ

CONTENTS

2

บทบรรณาธิการ
EDITORIAL

ประติมากรรมสัมฤทธิ์ พบที่ปราสาทสระกำแพงใหญ่
อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
ของศาสตราจารย์ชอง บวตเชอเลีย
ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล
ทรงแปลและเรียบเรียง

Notes on the Bronze Sculpture Discovered
at Prasat Sa Kamphaeng Yai, Si Sa ket
Province, in May 1989 From Comments
by Professor J. Boisselier.

4

เครื่องถ้วยจีนรุ่นแรก ๆ ในภาคใต้ของไทย

เหอ ชุ่ยเหมย อมรา ศรีสุชาติ

เบนเนท บรอนสัน ธารพงศ์ ศรีสุชาติ

โครงการศึกษาการตั้งถิ่นฐานและการค้าสมัยโบราณ
ในประเทศไทย

Early Chinese Ceramics
in Southern Thailand.

Ho Chuimei Amara Srisuchat

Bennet Bronson Tharapong Srisuchat
Program for Ancient Settlement and
Trade in Thailand (PASTT)

15

จารึกรุ่นแรกของมาเลเซีย

ก่องแก้ว วีระประจักษ์

The Earliest Sanskrit Inscriptions
Found in Malaysia
Kongkaew Weeraprajak

30

จารึกที่ฐานประติมากรรมจากแหล่งโบราณคดี
โคกบัลลังก์ ปราจีนบุรี

ชะเอม แก้วคล้าย

Inscription on an Image Base from the
Archaeological Site Khōk Ballang,
Prachin Buri

Cha-ame Kaewglai

39

ศิลปะถ้ำสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย :

ภาพสะท้อนของคนในสังคมแห่งบรรพกาล

อมรา ศรีสุชาติ

Prehistoric Rock Art in Thailand :
A Reflection of Man and His Societies
in the Past.

Amara Srisuchat

44

ข้อ ๑๒ กติกา ๑๔

ประภาส สุระเสน

Twelve Rules of Conduct-Fourteen
Guiding Principles

Praphas Surasen

63

พระราชประวัติและพระกรณียกิจใน

จอมพลสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์

กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ณัฐฐภัทร จันทวิช

His Royal Highness Prince Bhanu Rangsi's
Biography and Activities

Natthapatra Chandavij

74

Inscription on an Image Base from the Archaeological Site Khōk Ballang, Prachin Buri

Khōk Ballang is the name given to an ancient mound in Nong Prue Village, Thaparāt Sub-district, Tā Phrayā District, Prachin Buri Province. The mound is Squarish in form and measures about 30 by 35 m, with a height of 1.50 m. Fragments of sandstone blocks and glazed and unglazed ceramics are still found on the mound. The most important find recovered is a sandstone base, carved with a square hole to receive the tenon of an image and containing two lines of inscription. The script used is Old Khmer and the language is Sanskrit.

Reading

line 1. 948 saumyayutera kaṃ
vojalaveraṇī meṣāyān-
tavidhau meṣasaurasi-
tānvite suraguraud-
hunubhave saṅgate
line 2. kṛṣṇe madhambhogivā-
saravare chidrāṣṭamur-
tyaṅgite vābāsītaka-
ratmajasya bhagavānaṃ
siṅhāsane samsthita

Translation

In the month of Mesa Śaka, year 948, the son of Vābhasitakara erected (an image of) the Venerable Person, descendant of Kambujā, upon the Lion Throne, on the 14th night of the waning moon, which is joined to the path of Saturn and Venus in the sphere of Meṣa, due to the conjunction of Mercury with the Dhanur sphere of jupiter, excellent as the time for Wealth in the month of Mādhava (vaiśākha), moving in an orbit in the 8th phase of the moon.

The word "kaṃ" had apparently been left out by mistake, and was thus added above the line later on.

Cha-ame Kaewglai

จารึกที่ฐาน ประติมากรรม จากแหล่งโบราณคดี โคกบัลลังก์ ปราจีนบุรี

ชะเอม แก้วคล้าย
กองหอสมุดแห่งชาติ

โคกบัลลังก์เป็นเนินโบราณสถาน ตั้งอยู่ใน
เขตของหมู่ที่ ๓ บ้านหนองปรือ ตำบลทัพราช
อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ห่างทิศ
ตะวันตกของบ้านหนองปรือ ประมาณ ๓ กิโลเมตร
ประมาณเส้นทางที่ ๑๓ องศา ๕๕ ลิปดา-ฟิลิปดา
เหนือ เส้นทางที่ ๑๐๒ องศา ๕๓ ลิปดา-ฟิลิปดา
ตะวันออก เป็นเนินดินรูปสี่เหลี่ยมมุมมน กว้าง
ประมาณ ๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๕ เมตร สูง
จากพื้นที่โดยรอบ ๑.๕๐ เมตร บริเวณเนินมีหิน
ทรายกระจายโดยรอบ เป็นร่องรอยการขุด
ค้นหาโบราณวัตถุ มีเศษภาชนะดินเผา และ
เครื่องเคลือบยังเหลืออยู่อีกนาน รวมทั้งฐานเทวรูป
๓ ฐาน ที่สำคัญคือ ฐานสี่เหลี่ยมยาวทำด้วย
หินทราย ขนาดยาว ๔๗ เซนติเมตร ด้านกว้าง
ทั้ง ๔ ด้านละ ๒๕ เซนติเมตร ตรงกลางมีช่อง
สี่เหลี่ยมสำหรับสวนแกนเทวรูป กว้าง ๑๕ เซน-
ติเมตร ที่ด้านหน้าของฐานเทวรูปนี้เอง มีอักษร
จารึกอยู่ ๒ บรรทัด บรรทัดละ ๒ บาทคาถา เป็น
อักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต จึงให้ชื่อว่า
“จารึกฐานประติมากรรมโคกบัลลังก์”

ข้อความจารึกใช้คำว่า “ภควาน” เป็น
ประธานของประโยคกรรมวาจก โดยมีสัณฐิตะ
เป็นกริยา ไม่มีบทอนภินิหิตกัตตา (ผู้กระทำ) ที่
ประกอบด้วยตฤติยาวิภक्ति แต่มีบทษัษฐีวิภक्ति
คือ วาพศิตกราทุมชสฺย ซึ่งสามารถแปลหักเป็น
บทอนภินิหิตกัตตาได้ บท ภควาน แปลว่า พระผู้-
เป็นเจ้า, ท่าน พระองค์ (หมายถึงผู้ที่ได้รับการ
เคารพนับถือเทียบเท่ากับเทพ) มีบท กัโฆลเวรณิ
(ผู้สืบสายโลหิตจากกัมพูชา) เป็นบทขยาย ฉะนั้น
ภควาน ในที่นี้หมายถึง รูปของบุคคลสำคัญที่
สืบเชื้อสายมาจากกัมพูชา แต่ได้มาเป็นใหญ่ หรือ
ครองแผ่นดินในบริเวณแถบนี้ จนได้รับการเคารพ
นับถือจากประชาชน โดยเฉพาะบุตรของ วาพศิตกร
จนได้ประดิษฐานรูปเคารพไว้ในที่นี้ หรืออาจจะ
เป็นรูปของ วาพศิตกร เอง ผู้เป็นบุตรจึงได้ทำ
รูปเคารพไว้

อย่างไรก็ตาม ฤๅญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การค้นคว้าทางประวัติศาสตร์คือนามว่า วาพศิตกร เป็นใคร มีความสำคัญอย่างไร จารึกพระบุศักราช ๙๔๘ ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๖๙ ซึ่งเป็นสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ (พ.ศ. ๑๕๔๕-๑๕๙๓) แสดงว่า วาพศิตกร ก็มีชีวิตอยู่ในสมัยเดียวกันนี้ หรืออาจจะก่อนเพียงเล็กน้อย เพราะผู้ประดิษฐ์ฐานเทวรูป (รูปเคารพ) เป็นบุตรของเขา มีชื่อว่าพศิตกรเอง

เท่าที่สังเกตจากภาพถ่ายจะเห็นว่า ฐานเทวรูปเป็นศิลาแท่นยาว ไม่มีลักษณะของสิงหสนะ (อาสนะรูปสิงห์) แต่คำว่า สิงห ถ้าแปลเป็นบทคุณนามขยายคำว่า อาสนะ จะได้คำแปลว่า ดี, เลิศ ฉะนั้นคำว่า สิงหสนะ อาจจะแปลว่า อาสนะ

ที่ดี ฐานรองที่ดีก็ได้ ซึ่งหมายถึงฐานรองที่ได้กระทำแล้วอย่างดี แต่ที่ฐานจารึกนี้ มีช่องว่างอยู่ตรงกลาง กว้าง ๑๕ เซนติเมตร คงเป็นช่องสำหรับสวมแกนของรูปเคารพหรือเพื่อให้ตรงตามคำ สิงหสนะ (อาสนะรูปสิงห์) อาจจะเป็นช่องสำหรับสวมแกนของสิงหสนะ ซึ่งเป็นที่รองรับรูปเคารพอีกชั้นหนึ่งก็ได้ แต่สิงหสนะได้หายไปพร้อมกับรูปเคารพนั่นเอง

ข้อความจารึกส่วนใหญ่กล่าวถึงเวลาการเดินทางของดาวนพเคราะห์ที่สัมพันธ์กับดาวนพเคราะห์อื่น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องทางโหราศาสตร์ การแปลครั้งนี้ แปลไปตามความหมายของแต่ละศัพท์ ซึ่งอาจจะคลาดเคลื่อนไปจากสำนวนทางโหราศาสตร์บ้างก็เป็นได้

ประวัติทะเบียนจารึก

อักษร	ขอมโบราณ
ภาษา	สันสกฤต
ศักราช	พุทธศักราช ๑๕๖๙
จารึกอักษร	จำนวน ๑ ด้าน ๒ บรรทัด
วัตถุจารึก	หินทราย
ลักษณะวัตถุ	หินทรายสีเหลืองยาว
ขนาดวัตถุ	กว้างด้านละ ๒๕ เซนติเมตร ยาว ๙๗ เซนติเมตร
บัญชี/ทะเบียนวัตถุ	ปจ. ๒๙
พบเมื่อ	มีนาคม ๒๕๓๒
สถานที่พบ	โบราณสถานโคกบัลลังก์ หมู่ที่ ๓ บ้านหนองปรือ ตำบลทัพราช อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี
ผู้พบ	หน่วยศิลปากรที่ ๕ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ปัจจุบันอยู่ที่	

จารึกฐานประติมากรรมโคกบัลลังก์

The inscription on the image base found at Khōk Ballang, Prachinburi Province

คำจารึก

บรรทัดที่ ๑.

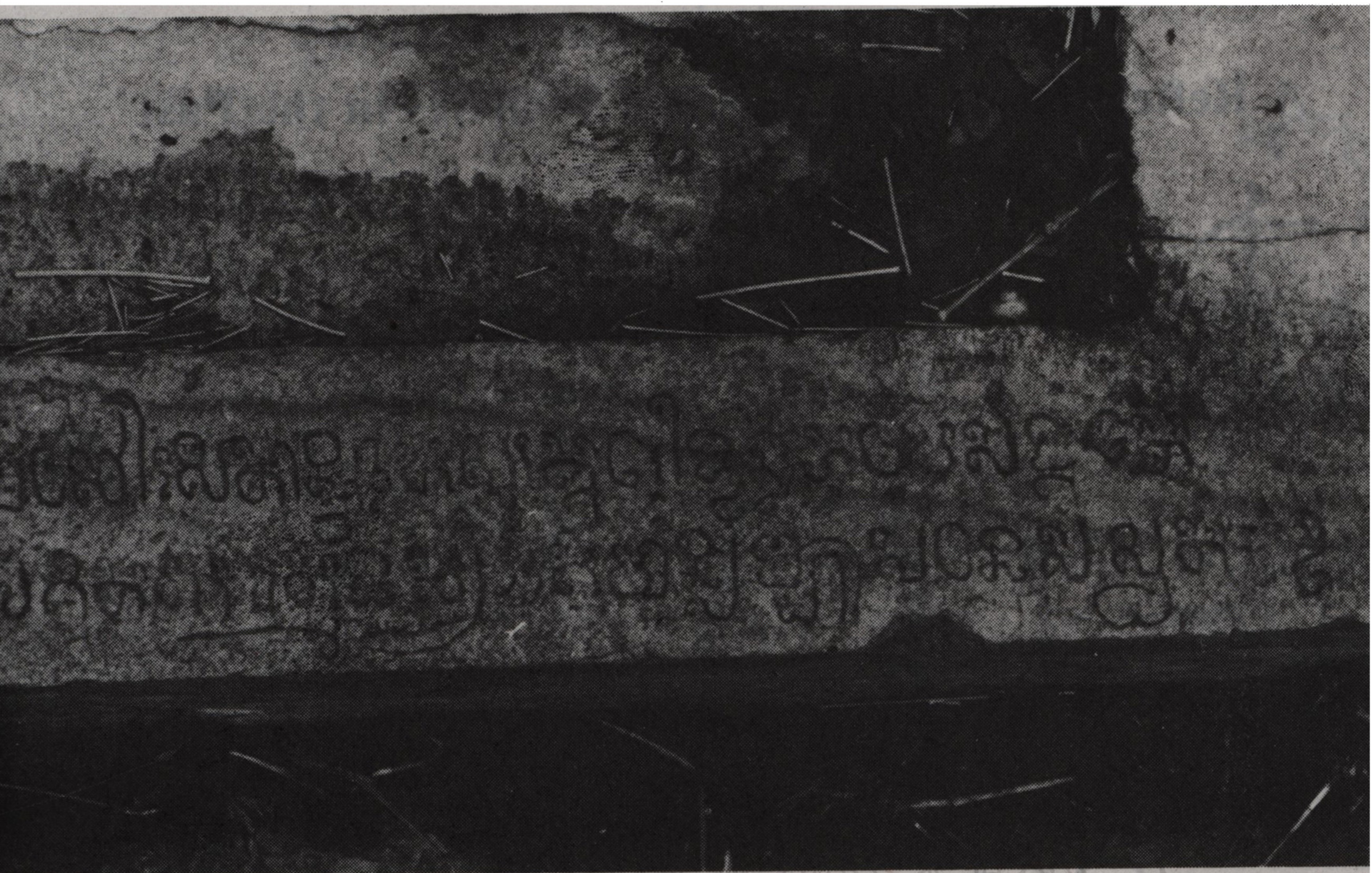
๙๔๘ เสามยุยเตรโวชลเวรณี เมษายานตวิธา
เมษเสารสิตานวิเต สรคุเราทุนภเว สงคเต

บรรทัดที่ ๒

กฤษณเ มาธวโกทิวาสรวเร จิตุราษฏมูรตยงกิเต
วาศิตกราดุมชสย ภควาน สิงหาสนะ สัสมิตะ

คำแปล

ในเมษายานตพิธี ศักราช ๙๔๘ บุตรของวาศิตกร ได้ประดิษฐาน (รูป) ท่านผู้สืบเชื้อสายมาจากกัมพูชา ไว้บนสิงหาสนะ ในวันแรม ๑๔ ค่ำ ซึ่งเป็นราศีที่สัมพันธ์กับเส้นทางของดาวเสาร์และดาวศุกร์ ในราศีเมษ จากการเชื่อมต่อของดาวพุธ ซึ่งอยู่ในธนูภพในดาวพฤหัสบดี เด่นด้วยวันแห่งโชคสมบัติของเดือนมาฆะ (= วิชาชะ เดือน ๖) เดินเป็นเส้นโค้งในเรือนจันทร์ที่ ๘

อธิบายประกอบรูปอักษร

กั

๑. บรรทัดที่ ๑ คำว่า - ยุเตร^{กั}โวช - (ยุเตริโวช) คงจารึกตกคำว่า กั ภายหลังจึงวางไว้บนบรรทัด แยกศัพท์เป็น ยุเตสุ กับ กัโวช เมื่อจารึกตก กั จึงเหลือ ยุเกสุ + โวช แปลง ส เป็น ร เพราะอักษร ว ซึ่งเป็นพยัญชนะ โฆษะอยู่หลัง แต่ควรจะเป็น ร เราะะ วางอยู่บนคำว่าโว เมื่อเติม กั ลงแล้ว แยกศัพท์เป็น ยุเตสุ + กัโวช อักษร ส ควรคงไว้ หรือไม่ก็เปลี่ยนเป็น : (วิสระคะ) เพราะอักษร ก เป็นพยัญชนะอโฆษะ แต่ผู้จารึกคงเห็นว่า เมื่อผิดแล้ว ก็ปล่อยไว้อย่างนั้น เพราะยากต่อการแก้ไข

๒. บรรทัดที่ ๑ บาทที่ ๒ คำว่า คุเราทุนุมเว (คุเรอิฐฐะภูเว) ไม่ทราบความหมายของคำว่า ทุนุมเว หรือ ทุนุมพ ทางภาษาโหราศาสตร์จะมีหรือไม่ จึงแปลเป็น ฐนุภพ เพราะเข้าใจว่า คงจะมีการจารึกผิดพลาดจากอักษร ฐ เป็น อักษร ท

๓. คำว่า วาพศิตกราตมชสย (วาพศิตกัณฐะฐย) อักษร พ (เจ)

จะใกล้เคียงกันกับอักษร พ (เจ) ในจารึกวัดสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันคือ พ.ศ. ๑๕๘๕

๔. การอ่านแปลจารึกหลักนี้ มีสำเนาจารึก (Rubbing) และภาพถ่ายเป็นสำคัญ ต้องอาศัยทั้งสองอย่างประกอบกัน ถ้าอาศัยเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง คงจะคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงแน่ ฉะนั้น ถ้าจะได้อธิบายเป็นแบบอย่างในการส่งข้อมูลเกี่ยวกับจารึกแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านแปลจารึกเป็นอย่างยิ่ง